

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

In deze paragraaf zijn een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's, het beleid hierop en financiële kengetallen opgenomen. Tevens is een beoordeling van de verhouding tussen de kengetallen en de financiële positie opgenomen. Inzicht in de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit is noodzakelijk om het weerstandsvermogen te beoordelen. Het doel is om zichtbaar te hebben dat we in staat zijn om optredende risico's op te vangen zonder dat de publieke taken en voorzieningen in de knel komen.

Het afdekken van de risico's gebeurt deels via afgesloten verzekeringen en deels via het treffen van voorzieningen. De resterende risico's inventariseren we in deze paragraaf. Per risico benoemen we de kans van optreden, de impact en duur. Hiermee ontstaat een gefundeerd beeld op de benodigde weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit is het geheel van middelen waaruit tegenvallers bekostigd worden, zonder dat de begroting en het beleid (direct) aangepast moeten worden.

Het weerstandsvermogen drukt de relatie uit tussen de aanwezige weerstandscapaciteit en de risico's. Een exact sluitende begroting - waarbij het weerstandsvermogen nihil is - leidt tot een situatie waarbij iedere financiële tegenvaller een probleem vormt. Om die reden is het wenselijk dat een gemeente beschikt over een adequaat weerstandsvermogen, waarbij een gezonde verhouding is tussen risico's en weerstandscapaciteit.

De weerstandscapaciteit bestaat uit:

- vrije reserves;
- onbenutte belastingcapaciteit;
- overig (begrotingsruimte (post onvoorzien en stille reserves).

Uitgangspunt voor het weerstandsvermogen is dat:

- de incidentele weerstandscapaciteit voldoende moet zijn om de incidentele financiële risico's te bekostigen en
- de structurele weerstandscapaciteit op een zodanig niveau moet zijn dat daarmee structurele financiële tegenvallers worden gedekt.

Beleidsuitgangspunten weerstandscapaciteit en risico's

De begroting en de Algemene reserve

De Programmabegroting is het kader voor onze jaarlijkse activiteiten. In deze begroting bepaalt de raad het budget voor de uitvoering van de programma's. Als een risico zich voordoet, dan vangen we de effecten eerst in de lopende begroting op, alvorens een beroep te doen op de Algemene reserve. Is er sprake van structurele effecten, dan stellen we in de volgende Notitie Financieel Kader maatregelen voor om deze effecten op te vangen.

Verzekeringen

Er zijn diverse verzekeringen afgesloten voor risico's door claims van derden en schadegevallen. We werken schadepreventief, onder andere door voldoende onderhoud te plegen, het correct naleven van bestaande procedures en het goed gemotiveerd afhandelen van bezwaarschriften. Risico's van achterstallig onderhoud zijn ondervangen door het opstellen van beheerplannen. Er zijn beheerplannen met daarbij horende budgetten voor wegen, groen, openbare verlichting, riolering, jachthaven en gebouwen. Er volgt nog een onderhoudsplan voor de veerдам.

Voorzieningen

Er zijn voorzieningen getroffen voor risico's en verplichtingen waarvan bekend is dat die zich voordoen en die we kunnen kwantificeren. Er zijn voorzieningen getroffen voor verplichtingen (wachtgeld), onderhoud van gebouwen, riolering en dubieuze debiteuren.

Risico-inventarisatie

Voor de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen is de risico-inventarisatie geactualiseerd. De risico-inventarisatie heeft een aantal geïdentificeerde risico's opgeleverd, die voldoen aan de volgende criteria:

- risico's met grote financiële gevolgen,
- waarvoor de kans redelijk groot is dat deze zich ook daadwerkelijk manifesteren en
- waarvan de oorzaken niet door de gemeente kunnen worden beïnvloed of waarvoor de gemeente nog niet in staat is geweest om passende beheersingsmaatregelen te treffen om de kans of het gevolg van het risico terug te dringen.

Risico's die al zijn afgedekt door verzekeringen en voorzieningen blijven buiten beschouwing.

Uit de risico-inventarisatie zijn de hierna volgende risico's in kaart gebracht.

Daarbij is per risico aangegeven wat de maximale impact is als het risico zich voordoet en de daarbij behorende kans. De bandbreedte geeft het bedrag aan dat we per jaar aan risico lopen. De factor het aantal jaren dat dit risico zich voordoet .

Onderwerpen (bedragen in €)	Risico		Factor	Impact	Kans	Kans x Impact
	Bandbreedte (in €)					
Sociaal Domein	0	35.705	2	71.410	10%	7.141
Afwaardering vastgoed	0	26.500	2	53.000	33%	17.490
Pensioenvoorziening wethouders	0	35.300	3	105.900	75%	79.425
Legen baggerdepot	125.000	125.000	1	125.000	50%	62.500
Btw jachthaven	n.v.t.	26.000	1	26.000	50%	13.000
Langdurige ziekte	0	65.000	2	130.000	20%	26.000
Overig (waaronder leningen, garantstellingen)						50.000
					Totaal risico	255.556

Postgewijze toelichting

Sociaal Domein

In het sociaal domein is er een tweetal onderwerpen, dat met name een risico vormt voor Schiermonnikoog. Het betreft dure woningaanpassingen en jeugdzorg. Voor dure woningaanpassingen is er een budget van € 32.260 beschikbaar in 2018. Voor jeugdzorg is er in 2018 € 79.295 beschikbaar. Beide budgetten zijn structureel.

Dure woningaanpassingen

In de afgelopen 5,5 jaar zijn er vier grote woningaanpassingen geweest (allen in 2016). Die gemiddeld € 45.000 per woningaanpassing kosten. Dure woningaanpassingen komen dus eens per 1,5 jaar voor. Voor kleinere woningaanpassingen zijn we jaarlijks ongeveer € 9.000 kwijt over de afgelopen 5,5 jaar. Bij elkaar opgeteld komen we dan op € 44.000 per jaar aan kosten, terwijl het budget € 32.260 is. Het lastige is in te schatten hoe incidenteel de kosten 2016 zijn. In ieder geval voor het komende begrotingsjaar zien we dit niet als risico, omdat

de afgelopen jaren het budget in totaliteit toereikend was. Overschotten en tekorten op deze post worden verrekend met de reserve Sociaal Domein. De reserve sociaal domein bedraagt overigens eind 2017 € 279.275.

Jeugdzorg

Voor de jeugdzorg is ons Rijksbudget in 2018 € 146.250. De kosten over de jaren 2015 en 2016 zijn veel lager dan dit budget. Doordat echter de kosten van jeugdzorg volledig voor eigen rekening komen, zijn we als kleine gemeente relatief kwetsbaar voor de mogelijkheid dat een jongere intensieve en dus dure jeugdzorg nodig heeft. Voor een jongere die intensieve zorg nodig heeft kunnen de kosten op lopen tot € 100.000 per geval. Een structureel budget van € 146.250 is aan de hoge kant op basis van de gegevens die wij tot nog toe hebben. Wij ramen dan ook voor 2018 met € 79.295 een lager budget, maar dit is aanmerkelijk meer dan de € 18.000 aan totale kosten over 2016. Overschotten en tekorten op de jeugdzorg worden dan verrekend met de reserve Sociaal Domein.

Afwaardering vastgoed

In zowel 2014 als 2015 hebben we de Reddingsweg 2 moeten afwaarderen, omdat de boekwaarde hiervan hoger was dan de WOZ-waarde, wat niet is toegestaan voor gebouwen met een economische functie. Daardoor was extra afschrijving nodig. In 2014 moesten we € 26.500 afwaarderen en in 2015 gelukkig nog maar € 8.400 door een afnemende daling van de WOZ-waarde. In 2016 hebben we niet hoeven afboeken. De huizenprijzen trekken aan en daarmee daalt de kans op extra afwaardering van ons vastgoed. We schatten de kans in op 33%.

Pensioenvoorziening wethouders

Door de lage rentestand kan Loyalis niet voldoende rendement halen om de pensioenvoorziening van onze (oud)-wethouders op peil te houden. In 2015 heeft dat er toe geleid dat we een extra storting moesten doen van € 35.300 en in 2016 hebben we eenmalig € 9.900 bij moeten storten om dezelfde reden en in 2017 € 31.000. De rente blijft voorlopig laag, zo is de verwachting. Daarmee is er de kans aanmerkelijk dat we in de komende jaren wederom moeten bij storten. Die kans is 75%.

Legen baggerdepot jachthaven

Het baggerdepot bij de jachthaven is een tijdelijk depot en moet voor 2020 gelegeerd zijn. Voor allerlei infrastructurele werken op het eiland is al veel zand uit het depot gehaald. Indien het resterende zand nu zou moeten worden verwijderd uit het depot bedragen de kosten ca. € 125.000. Inclusief de kosten van vervoer naar een depot op het vaste land. Binnen de algemene reserve is nog € 51.800 gereserveerd voor de jachthaven, wat in ieder geval hiervoor kan worden gebruikt.

BTW jachthaven

Er loopt een geschil met de belastingdienst over volgens de belastingdienst ten onrechte door de gemeente geclaimde btw over de jaren 2012, 2014 en 2015. Volgens de belastingdienst is er geen sprake van een met btw belaste exploitatieovereenkomst tussen de gemeente en de jachthaven. Wij betwisten dit standpunt en worden daarin gesteund door een belastingadvieskantoor. We hebben dan ook bezwaar aangetekend tegen het besluit van de belastingdienst, wat is afgewezen door de belastingdienst. Vervolgens heeft zij contact opgenomen met ons en kijken we momenteel of we tot een schikking kunnen komen.

De betwiste btw bedraagt € 20.340 over de jaren 2012, 2014 en 2015 exclusief heffingsrente en boete. Dit zal rond de € 26.000 zijn inclusief heffingsrente en boete. We schatten onze kansen in op 50/50.

Vervanging bij ziekte of langdurige afwezigheid

In geval van ziekte van gemeentepersoneel geldt een doorbetalingsverplichting van het salaris.

Gedurende de eerste 6 maanden van ziekte worden het volledige salaris en de salaristoelagen doorbetaald.

Na 6 maanden wordt het salaris en de salaristoelagen voor 90% uitbetaald.

Na 12 maanden wordt het salaris en de salaristoelagen voor 75% uitbetaald.

Na 24 maanden wordt het salaris en de salaristoelagen voor 70% uitbetaald.

De kosten van vervanging als gevolg van ziekte komen voor rekening van de gemeente boven de reguliere loonkosten. Het ziekteverzuim is al jaren rond de 2% en de laatste decennia is geen enkele medewerker vanwege langdurige ziekte in de WAO of WIA ingestroomd. Daarmee worden vele kosten en premies voorkomen. Dat is een uitzonderlijke situatie ten opzichte van andere gemeenten. Uiteraard wordt in geval van ziekte een adequate begeleiding geboden en de wetgeving conform de Wet verbetering Poortwachter uitgevoerd.

Het afgelopen jaar was er een werknemer gedurende enige tijd ziek. Dit kan leiden tot inhuur. Als de inhuur voor ziekte voor bv. een jaar nodig is, dan kunnen de kosten oplopen tot wel € 65.000 (gemiddelde loonkosten per formatieplek).

We zetten dit risico op 20% en 2 jaar lang, dus dat er een kans van 20% is dat we gedurende 2 jaar een langdurig zieke werknemer kunnen krijgen. We gaan hierbij uit van de gemiddelde loonkosten van € 65.000 van een gemeentelijke werknemer.

Overig

Naast de hiervoor genoemde risico's zijn er nog minder concrete risico's te benoemen. We noemen hieronder alleen de garanties en leningen, maar ook bijv. schades vallen hieronder.

Garanties:

1/ Woningbouw:

via de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat de gemeente indirect als achtervang garant voor een bedrag van € 247.055 aan WoonFriesland per 1-1-2018. Het garantiebedrag van de gemeente Schiermonnikoog voor WoonFriesland daalt jaarlijks met ongeveer € 80.000. Zie ook paragraaf financiering voor verdere toelichting.

2/ tennisvereniging Hinneleup

De gemeente staat per 1 januari 2018 nog garant voor een bedrag van € 9.075. Jaarlijks wordt ongeveer € 2.300 afgelost en daardoor daalt ons garantiebedrag ook jaarlijks met hetzelfde bedrag.

3/ hypotheke eilanders

De gemeente staat vanuit het verleden garant voor € 27.094 voor hypotheke afgesloten door eilanders.

Verstekte leningen:

1/ De gemeente Schiermonnikoog heeft in 2005 een rentedragende lening verstrekt aan de stichting Veldsporten. Hiervan bedraagt de restantlening per 1 januari 2018 nog € 87.915 en dit daalt jaarlijks met ongeveer € 9.600.

2/ De gemeente heeft in 2005 rentedragende leningen verstrekt aan Stichting De Oude Jachthaven, enerzijds voor de exploitatie van een restaurant, anderzijds voor de exploitatie van de jachthaven. De hoogte van de lening aan deze Stichting bedraagt per 1 januari 2018 nog € 69.195 en dit daalt jaarlijks met ongeveer € 21.590.

3/ In 2013 heeft de gemeente een lening van € 50.000 verstrekt aan Yn'e Mande. De restantschuld bedraagt per 1 januari 2018 € 25.000. In 2018 wordt hierop € 10.000 afgelost.

4/ In 2016 is een lening van € 70.000 verstrekt aan het dorps huis. De restantschuld bedraagt per 1 januari 2018 € 57.505. In 2018 wordt hierop € 6.560 afgelost.

5/ De gemeente heeft in 1994 aan een ambtenaar een hypotheek verstrekt met een looptijd van 25 jaar, waarvan het schuldrestant per 1 januari 2018 nog € 1.700 bedraagt. In 2018 wordt de lening afgelost.

Het maximaal risico dat de gemeente loopt op de garanties is € 283.225 en op de leningen € 241.315. We hebben geen actuele signalen van de stichtingen/verenigingen dat zij niet aan hun aflossingsverplichtingen kunnen voldoen, of dat onze garantstellingen zullen worden aangesproken. We achten dit risico derhalve momenteel niet erg groot.

We nemen als risico voor de post overige, waar de leningen en garantstellingen ook onder vallen een bedrag mee van € 50.000.

Wat is onze structurele weerstandscapaciteit?

Onbenutte belastingcapaciteit:

Om de onbenutte belastingcapaciteit te berekenen gaan wij uit van de artikel 12 norm uit de Financiële VerhoudingsWet die het Rijk hanteert voor gemeenten die een beroep doen op het Rijk voor een aanvullende uitkering. Lid 2 van artikel 12 FVW zegt hierover: *“Een aanvullende uitkering wordt slechts verleend indien de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekort zullen schieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten van de gemeente zich op een redelijk peil bevinden.”*

Om dat te kunnen beoordelen moet duidelijk zijn welke eigen inkomsten daarbij worden betrokken en wat een redelijk peil is. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. de onroerende-zaakbelastingen (OZB);
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

	artikel 12-norm	opbrengst art. 12-norm	geraamde opbrengst	lagere (-) / hogere (+) opbrengst
a/ OZB	0,1952% van de WOZ-waarde	702.000	501.335	200.665
b1/ afvalstoffenheffing	100% kostendekkend	392.600	392.600	0
b2/ reinigingsrechten	100% kostendekkend	55.755	39.000	-16.755
c/ rioolrechten	100% kostendekkend	207.900	207.900	0
			onbenutte belastingcapaciteit	183.910

Onvoorzien

De post onvoorzien bedraagt structureel € 12.500.

Tezamen met het begrotingsoverschot van € 114.550 en de onbenutte belastingcapaciteit van € 183.910 bedraagt de structurele weerstandscapaciteit voor 2018 dan € 298.460.

Wat is onze incidentele weerstandcapaciteit?

Het saldo van de algemene reserve op transactiebasis is € 342.950 en voldoet ruimschoots aan ons financieel risico van € 255.555, zoals berekend in de risicoparagraaf.

Daarnaast zijn van de bestemmingsreserves vrij besteedbaar € 556.975. Dit telt ook mee voor de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit komt daarmee begin 2018 uit op € 899.925. De incidentele weerstandscapaciteit is daarmee gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2016 (toen € 1.477.825). Let op: bestemmingsreserves, waarvan de rente structureel wordt ingezet als budget in de exploitatie (reserve Veerdam) of waaronder verplichtingen liggen (reserves lichtmasten, wegen, decentrale arbeidsvoorwaarden, reserve resultaat riolering) mogen we **niet** mee nemen bij de bestemmingsreserves die vrij besteedbaar zijn.

Hoe beoordelen we ons weerstandsvermogen?

De structurele weerstandscapaciteit bedraagt	€	298.460
De incidentele weerstandscapaciteit bedraagt	€	899.925

Volgens onze risicoparagraaf bedraagt ons financiële risico afgerond € 255.500. Onze totale incidentele weerstandscapaciteit is weliswaar afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2016, maar is ruim voldoende om onze risico's mee af te dekken.

Financiële kengetallen

Onderstaand zijn de kengetallen weergegeven zoals deze conform het BBV in de begroting 2018 zijn opgenomen. De bedragen zijn ontleend aan de oorspronkelijke begroting. De voorstellen uit de aanbiedingsbrief zijn niet verwerkt in onderstaande cijfers.

Per kengetal worden 3 jaren vergeleken, namelijk:

Rekening T-1	Jaarrekening 2016
Begroting T	Begroting 2017 (per 31-12)
Begroting T+1	Begroting 2018 (per 31-12)

De weergegeven getallen zijn bedragen x € 1.000. Met uitzondering van het kengetal belastingcapaciteit. Dit betreft hele euro's.

De in de tabellen opgenomen informatie betreft de begroting 2018 exclusief de mutaties in de aanbiedingsbrief.

1A: Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie.

Bij begroting ultimo jaar	(bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018
A	Vast schulden	€ 5.212	€ 5.212	€ 5.683
B	Netto vlottende schuld	€ 1.356	€ 500	€ 500
C	Overlopende passiva	€ 17	€ 932	€ 22
D	Financiële activa	€ -	€ -	€ -
E	Uitzettingen < 1 jaar	€ 996	€ -	€ -
F	Liquide middelen	€ 3	€ 104	€ -
G	Overlopende activa	€ 1	€ -	€ -
H	Totale baten (excl. mutaties reserves)	€ 6.667	€ 6.061	€ 6.643
Netto schuldquote		84%	108%	93%

1B: Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is, en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldenquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Bij begroting ultimo jaar	(bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018
A	Vast schulden	€ 5.212	€ 5.212	€ 5.683
B	Netto vlottende schuld	€ 1.356	€ 500	€ 500
C	Overlopende passiva	€ 17	€ 932	€ 22
D	Financiële activa (incl. leningen)	€ -	€ -	€ -
E	Uitzettingen < 1 jaar	€ 996	€ -	€ -
F	Liquide middelen	€ 3	€ 104	€ -
G	Overlopende activa	€ 1	€ -	€ -
H	Totale baten (excl. mutaties reserves)	€ 6.667	€ 6.061	€ 6.643
Netto schuldquote		84%	108%	93%

2: De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel algemene reserve als bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Bij begroting ultimo jaar	(bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018
A	Eigen vermogen	€ 2.863	€ 2.035	€ 1.916
B	Balans totaal	€ 9.836	€ 9.076	€ 8.637
Solvabiliteit		29%	22%	22%

3: Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van de gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Bij begroting ultimo jaar	(bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018
A	Niet in exploitatie opgenomen bouwgronden	€ -	€ -	€ -
B	Bouwgronden in exploitatie	€ -	€ -	€ -
C	Totale baten (dus excl. mutaties reserves)	€ 6.667	€ 6.061	€ 6.643
Grondexploitatie		0%	0%	0%

4. Structurele begrotingsruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten en baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan structurele lasten is meer flexibel dan waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Bij begroting	(bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018
A	Totale structurele lasten	€ 6.461	€ 5.891	€ 6.464
B	Totale structurele baten	€ 6.557	€ 6.061	€ 6.593
C	Totale structurele toevoegingen aan reserves	€ 56	€ 56	€ 44
D	Totale structurele onttrekkingen aan reserves	€ 10	€ 10	€ 10
E	Totale baten (dus excl. mutaties reserves)	€ 6.667	€ 6.061	€ 6.643
Structurele exploitatieruimte		0,7%	2,0%	1,4%

5: Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens

De ruimte die een gemeente heeft om haar belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale lasten woonlasten meerpersoonshuishoudens in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage.

Bij begroting	2016	2017	2018	
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 276	€ 277	€ 282
B	Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 251	€ 176	€ 176
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 361	€ 346	€ 354
D	Eventuele heffingskorting	€ 0	€ 0	€ 0
E	Totale woonlasten gezin gemiddelde WOZ-waarde	€ 888	€ 799	€ 812
F	Woonlasten landelijk gemiddelde gezin t-1	€ 716	€ 723	€ 728
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar t-1		124%	111%	112%